

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
магістрантів і молодих дослідників**

**«НАУКОВІ ПОШУКИ МОЛОДІ
У XXI СТОЛІТТІ»**

**ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

16 листопада 2023 року

Біла Церква – 2023

УДК 330.341.1:33:005

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р. екон. наук, професор
Варченко О.М., д-р. екон. наук, професор
Димань Т.М., д-р. с.-г. наук, професор
Паска І.М., д-р. екон. наук, професор
Зубченко В.В., канд. екон. наук, доцент
Хомяк Н.В., канд. екон. наук, доцент
Ластовська І.О., канд. с.-г. наук, доцент
Качан Л.М., канд. с.-г. наук, доцент
Куманська Ю.О., канд. с.-г. наук, доцент

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук, доцент

Наукові пошуки молоді у ХХІ столітті. Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрантів і молодих дослідників (Біла Церква, 16 листопада 2023 р.). – Біла Церква: БНАУ, 2023. – 194 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

Ел. адреса: <http://science.btsau.edu.ua/taxonomy/term/34>

©БНАУ

2. Termin.in.ua. URL: <https://termin.in.ua/crm-systema/>.
3. It-enterprise. Сайт компанії. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/customer-relationship-management-crm>.
4. Дія. Бізнес. Сайт. URL: <https://business.diiia.gov.ua/handbook/prodazi/so-take-crm-sistema-ak-obrati-j-pracuvati-z-crm-so-vazливо-zamiruvati>.
5. Агенство інтернет-маркетингу Webpromo. Сайт. URL: <https://web-promo.ua/ua/blog/crm-sistema-sho-ce-take-ta-yak-obrati-najkrashu-dlya-svogo-biznesu/>.
6. RemOnline. Сайт. URL: <https://remonline.ua/blog/what-is-crm/>.

УДК 351.863:330.101

ШИРОКОПОЯС Т. І., здобувачка

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т. В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

tana2000super@gmail.com

ЗАХОДИ БОРотьБИ ДЕРЖАВИ З ТІНІЗАЦІЄЮ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто зміст, динаміку обсягів, сфери поширення, чинники тіньової економіки в Україні. Обґрунтовано необхідність застосування заходів держави щодо запобігання та боротьби з тінізацією економіки.

Ключові слова: тіньова економіка, економічна система, тінізація, детінізація, корупція, заходи державної політики.

Тіньова економіка є однією з найскладніших перепон конкурентоспроможного розвитку сучасної української економіки. Це явище, яке існує поруч із офіційною економікою, завжди було предметом пильної уваги вчених, економістів та урядових органів. Воно створює великі виклики для суспільства й економіки в цілому і потребує ретельного розгляду та аналізу.

Тіньова економіка – господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. «Тіньові» підприємства не перерозподіляють власних доходів до бюджетів та державних цільових фондів, не сплачують податків, збільшуючи власні прибутки [1].

Динаміка рівня тіньової економіки в Україні протягом 2010-2022 рр. представлена у табл. 1.

За даними Департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Мінфіну України в 2020 році показник тіньової економіки склав 30%, що на 2% більше, ніж у 2019 році. В 2021 році 32% – частка тіньової економіки, що також на 2% більше рівня минулого року. Це пов'язують з різким зростанням світових цін на електроенергію та сільгосппродукцію і пошуком підприємств можливостей зменшити ризик втрати активів в умовах збільшення виробничих витрат. Вплинули і карантинні обмеження, зменшення кількості клієнтів, невдоволення малих підприємств, які перебували на межі закриття. Роль відіграло й невдоволення людей ставками податків, більшими для тих, хто має високі доходи і однаковими, якщо платники в однакових умовах [3].

Таблиця 1 – Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні,
% від обсягу ВВП, 2010-2022 рр.

Рік	Частка тіньової економіки, %	Абс. приріст (+/-), п.-п. до поперед. року	Показник реального ВВП, трлн	Зміна обсягу реал. ВВП, % до попереднього року
2010	36	0	1086,1	4,2
2011	32	-4	1181,6	8,8
2012	30	-2	1351,2	14,4
2013	30	0	1459,8	8,04
2014	36	6	1369,2	-6,2
2015	35	-1	1431,8	4,6
2016	33	-2	2037,1	42,3
2017	32	-1	2444,2	19,98
2018	29	-3	3085,5	26,2
2019	27	-2	3675,3	19,1
2020	30	3	3818,5	3,9
2021	32	2	4363,6	14,3
2022	немає даних	-	3865,8	-11,4

Джерело: складено автором за [2], [3], [4].

У 2019 році найбільша тінізація була в сферах транспорту і логістики, видобувної та переробної промисловостей. У 2020 році в даних сферах тінізація зросла ще більше і до групи тінізованих сфер ще додалися оптова та роздрібна торгівля, будівництво, фінансова й страхова діяльність, сільське, лісове, рибне господарства. Щодо 2021 року, то зменшення частки тіньового сектору було у добувній та переробній промисловості, у сфері оптової та роздрібно торгівлі, у сільському, лісовому, рибному господарствах [4].

Процесам тінізації української економіки сприяють такі чинники [5]:

- низький рівень захисту прав власності – закони є, але наша країна дуже корумпована, тому людям, які мають зв'язки та багато грошей легко заволодіти тим, що їм по закону не належить. Те саме стосується і інтелектуальної власності;
- низький рівень ліквідності фондового ринку – це пов'язано з різким коливанням цін на цінні папери внаслідок негативних подій (карантин; воєнні дії; проблеми підприємств, які викликають сумніви в інвесторів, наприклад, щодо якості продукції або некоректних висловлювань, за які був суспільний осуд);
- низький рівень захисту прав інвесторів – є багато законів, які мали б захищати інвесторів, але на практиці цього не відбувається. До прикладу, група компаній «Укогрупп»/«Сіті-груп», котрі за період діяльності з 2003 по 2016 рр. обманули понад 10 000 інвесторів [6];
  - недосконалість судової системи країни;
  - високий рівень корупції – це скандали з розкраданням бюджетних коштів, спірні питання, приміром, щодо викладання тротуарної плитки під час війни, планів закупівель піску для пляжів Києва, на яких купатись заборонено, купівля начальником РТЦК елітного нерухомого майна та автомобілів, не маючи на те офіційних доходів, розкрадання гуманітарної допомоги і цей список можна безкінечно продовжувати;
- наявність невідконтрольних уряду України територій, що сприяє поширенню контрабанди та нелегальних виробничо-господарських процесів.

До заходів боротьби держави з тінізацією економіки можна, зокрема, віднести такі [7]:

- зменшення податкового навантаження. Прикладами є звільнення від сплати екологічного податку об'єктів, розташованих на тимчасово окупованих територіях, або на територіях, де ведуться (велися) бойові дії; оподаткування за видобуток підземних вод зі ставкою 2%; підтримка газовидобувних компаній, тобто сума податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу у кожному податковому періоді буде нараховуватись за обсяг видобутого газу та сплачуватись у розмірі, що відповідає обсягу реалізації природного газу в такому звітному періоді [8];
- оптимізація процедури повернення ПДВ;
- застосування відкритих публічних тендерних процедур у закупівлях державних та комунальних підприємств;
- максимальне розмежування держави та бізнесу;
- реформування судової та правової системи на засадах об'єктивності й неупередженості.
- стимулювання поширення безготівкових розрахунків;
- підвищення прозорості діяльності фінансових регуляторів;
- розбудова ефективної системи повернення з-за кордону коштів та активів, отриманих злочинним шляхом;
- реформування митних органів.

Індикаторами успішного застосування заходів держави у запобіганні та боротьбі з тінізацією економіки стане збільшення надходжень до бюджетів всіх рівнів, зростання довіри суспільства та іноземних урядів і бізнес-партнерів до вітчизняних державних та муніципальних органів влади і, як наслідок, активізація внутрішніх та іноземних, приватних і урядових інвестицій, допомоги, що є вкрай необхідним в умовах воєнного та майбутнього повоєнного часу.

Список використаних джерел

1. Тіньова економіка : *Wikipedia*. URL: <http://surl.li/ngkdg> (дата звернення 28.10.2023).
2. Валовий внутрішній продукт. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2022/> (дата звернення 30.10.2023).
3. Тіньова економіка. Аналітична записка. Загальні тенденції 2021 : *Міністерство економіки України*. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. URL: <http://surl.li/ngmmli> (дата звернення 05.11.2023)
4. Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні за останні 11 років: *Слово і діло*. 08.07.2021. URL: <http://surl.li/awlew> (дата звернення 01.11.2023).
5. Рівень тіньової економіки в Україні перевищив 30% : *Мінфін*. 30.11.2021р. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/11/30/76369113/> (дата звернення 05.11.2023).
6. Проблеми захисту прав інвесторів в Україні : *Протокол*. 08.06.2017. URL: https://protocol.ua/ua/problems_zahistu_prav_investoriv_v_ukraini/ (дата звернення 02.11.2023).
7. Мошенець О. Розвиток економіки: освіта проти «тіні» : *LB.ua*. 11.07.2022. URL: <http://surl.li/ngpvq> (дата звернення 05.11.2023).
8. Яке зменшення податкового навантаження передбачено за видобування природних ресурсів? : *Ecobusiness Group*. 21.09.2022. URL: <https://ecolog-ua.com/news/yake-zmenschennya-podatkovogo-navantazhennya-peredbacheno-za-vydobuvannya-prirodnyh-resursiv> (дата звернення 05.11.2023).

Пасічнюк В. В., Вихор М. В. МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ КОЛЕКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	114
Пузема Д.П., Рибак Н.О. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНО-АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ.....	116
Романюк В.О., Хомовий С.М. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНІСТІ У КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ.....	118
Ронський А.А., Панасюк В. І. ПОЛІТИКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	121
Ротаєнко В.Ф., Сокольська Т.В. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЮ СПАДЩИНОЮ В УКРАЇНІ.....	123
Савченко А. І., Варченко О. М. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	125
Сергійчук А. В., Рибак Н.О. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	129
Романюк В.О., Хомовий С.М. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНІСТІ У КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ.....	131
Скиба Д.В., Паска І.М. УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ.....	134
Степура М.С., Гринчук Ю.С. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	137
Тарнавський О.С., Зубченко В.В. ВАЖЕЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	138
Терещенко Д.В., Задорожна Р.П. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЯХ.....	140
Ткаченко А.В., Непочатенко А.В. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	143
Томашевський А. С., Рибак Н.О. ІНВЕСТИЦІЇ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ЕКОНОМІКИ.....	146
Томашевський О.В., Батажок С.Г. ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	148
Турбін Д. В., Юхименко П.І. РИЗИКИ ПЕРЕХОДУ ДО «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	150
Устименко М.Є., Батажок С.Г. ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНО-СПРОМОЖНІСТЮ КОМПАНІЇ.....	153
Федоренко Д. В., Вихор М. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ.....	156
Філатов С.М., Арбузова Т.В. ПАРТНЕРСТВО БІЗНЕС-СТРУКТУР І ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	157
Фощаніна В.В., Однорог М.А. ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПРИКЛАДІ ГРУПИ КОМПАНІЙ «КЕРНЕЛ».....	160
Черненко О.С., Однорог М.А. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	162
Шараборін Я.І., Понедільчук Т.В. ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	163
Широкопояс Т. І., Арбузова Т. В. ЗАХОДИ БОРОТЬБИ ДЕРЖАВИ З ТІНІЗАЦІЄЮ ЕКОНОМІКИ.....	165
Шульга О.С., Приходько Т.В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	168
Яременко В.О., Однорог М.А. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ.....	169